

NOVÝ PRODUKT K PODPOŘE ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU – PROJEKTY VYUŽITÍ TRAS CESTOVNÍHO RUCHU

Cestovní ruch a kulturní dědictví

V roce 1972 byla Organizací spojených národů pro vzdělávání, vědu a kulturu (UNESCO) přijata Dohoda o světovém dědictví, která vytváří právní, administrativní a ekonomický rámec mezinárodní spolupráce při ochraně kulturního dědictví. Státy, které tuto dohodu přijaly, zaručují zachování kulturních a přírodních lokalit výjimečné a celosvětově významné hodnoty.

Jednou z povinností definovaných v Dohodě o světovém dědictví je povinnost každého účastnického státu identifikovat, chránit, udržovat, prezentovat a předávat světové památky dalším generacím. Prezentace světových památek je mimo jiné realizovatelná prostřednictvím cestovního ruchu. Komise pro kulturní turistiku, která byla ustanovena v roce 1969 při Mezinárodní radě pro památky a památková místa (ICOMOS), formulovala v roce 1976 Chartu kulturní turistiky, která obsahuje definici kulturní turistiky a hlavní zásady jejího provozování při současné eliminaci negativních dopadů na památky. Kulturní turistika je v chartě definována jako forma turistiky, jejímž

Památká UNESCO – historické centrum Telče

hlavním předmětem je objevování památek a památkových lokalit.

Památky UNESCO v České republice

Česká republika náleží z hlediska počtu památek UNESCO k nejbohatším

zemím světa. V současné době je zapsáno v Seznamu UNESCO 12 lokalit a připravuje se zápis dalších. Zapsány byly:

- historická centra měst
Prahy, Českého Krumlova, Telče a Kutné Hory,
- historická vesnice
Holašovice,

- jednotlivé objekty a areály
kostel Sv. Jana Nepomuckého na Zele-
né hoře ve Žďáru nad Sázavou, zámek
a zahrady v Kroměříži, zámecký areál
v Litomyšli, sloup Nejsvětější Trojice
v Olomouci, vila Tugendhat v Brně,
židovská čtvrť, židovský hřbitov a bazi-
lika sv. Prokopa v Třebíči,
- krajinná památková zóna
Lednicko - valtický areál.

Kromě památek zapsaných v Seznamu UNESCO je na území České republiky značné množství solitérních památek i územních celků chráněných dle památkového zákona. České architektonické památky charakterizoval Christian Norberg – Schulz ve své knize *Genius loci* takto:

„Málokterá země má architekturu tak jednotnou a přitom tak rozmanitou. Témata jsou výrazně česká, jejich variací je však bezpočet a zanechávají svědectví o výjimečných uměleckých schopnostech českých lidí.“

Cestovní ruch v památkových lokalitách

Úroveň cestovního ruchu v obcích s lokalitou zapsanou v Seznamu UNESCO je každoročně sledována Ústavem územního rozvoje jako součást monitoringu územního rozvoje těchto obcí pro Ministerstvo kultury. Z celkového hodnocení je patrné, že rozvoj cestovního ruchu probíhá v příslušných obcích značně nerovnoměrně. Zájem návštěvníků je soustředěn pouze na některé lokality, návštěvy jsou, (s výjimkou Prahy) obvykle pouze jednodenní nebo i kratší.

Návštěvnost ostatních památkových lokalit je obdobná. Zájem návštěvníků je soustředěn na ustálenou skupinu měst, vesnic, hradů a zámků, kterou již většinou přílišný nápor turistů negativně poznamenal. Je proto nezbytné hledat cesty k rovnoměrnějšímu rozdělení návštěvnosti. Jedním z východisek pro řešení tohoto problému je znalost kulturně historického potenciálu území České republiky z hlediska využití pro cestovní ruch. Pro stanovení tohoto potenciálu je zapotřebí vycházet ze skutečnosti, že kulturně historická kvalita není vždy ekvivalentní atraktivitě pro laické návštěvníky. Nelze proto mechanicky propagovat všechny památky uvedené v Ústředním seznamu kulturních památek.

V předchozích letech byl Ústavem územního rozvoje v rámci řešení úkolu Cestovní ruch a kulturní dědictví zpracován přehled památkově cenných územních celků, souborů a objektů, které jsou atraktivní z hlediska cestovního ruchu. Na zpracování přehledu se podíleli i pracovníci všech památkových ústavů, kteří na základě svých praktických znalostí jednotlivých lokalit v příslušném regionu a dle předem stanovených kritérií poskytli údaje o typu, názvu a lokalizaci památky a velmi stručnou charakteristiku – sdělení, zdali je památka cílem častých návštěv turistů a pokud ne, pak zdůvodnění nezájmu a možnosti nápravy.

Zdůvodnění nezájmu byla stereotypní: nedostatek propagace, absence zařízení pro cestovní ruch, nedostatečné nebo nevyhovující ubytovací kapacity. Mezi navrhovanými způsoby zvýšení zájmu turistů jsou uváděny zejména lepší propagace, propojení s dalšími zajímavými lokalitami a vytvoření tematicky zaměřených turistických tras pro nabídku cestovním kancelářím, pořádání různých akcí, vybudování vybavenosti pro cestovní ruch.

Problémem je rovněž nerovnoměrné rozložení návštěvnosti v průběhu roku. Většina návštěv se soustředí – opět s výjimkou Prahy – jen na letní měsíce a po zbytek roku jsou historické lokality téměř nepovšimnuty. Nelze nabízet prohlídky všech historických objektů celo-

ročně, neboť tento postup by vedl k možnému znehodnocení těchto památek. Krásné prostředí městských i vesnických památkových rezervací a zón však představuje dostatečný kulturně historický potenciál pro návštěvníky během celého roku.

Ukazuje se, že nabídka atraktivit by neměla být omezena pouze na návštěvu památek – je zapotřebí nabízet i další doplňkové atraktivitě a činnosti. Podle zájmového zaměření lze sice předpokládat, že pro většinu návštěvníků je památková lokalita cílem, ale pro další skupinu návštěvníků je pravděpodobně prohlídka hradu nebo krátká návštěva kterékoliv památkové lokality pouze doplňkem cesty nebo rekreačního pobytu s jiným zaměřením.

Pro současnou situaci v cestovním ruchu je charakteristické mimo jiné to, že téměř chybí meziregionální koordinace aktivit, které svým rozsahem a svými tematickými vazbami přesahují hranice regionů. V souhrnných SWOT analýzách regionů náleží v oblasti cestovního ruchu do silných stránek přírodní a kulturně historický potenciál pro cestovní ruch a dostatek lokalit pro rekreační účely a turismus. Slabými stránkami, které bude nutno eliminovat, jsou nedostatečná úroveň materiální základny cestovního ruchu a jeho nízké využívání pro rozvoj obcí a regionů, nízká kvalita služeb pro cestovní ruch a nedostatek kvalifikova-

Hotel se sportovním areálem v Hrotovicích

ných odborníků v této oblasti. Zlepšení dosavadního stavu je možné docílit rozvojem moderních služeb a nabídkou nových produktů cestovního ruchu. Vymezení tras cestovního ruchu, propojujících v regionech tematicky obdobné lokality a následné zpracování Projektů cestovního ruchu pro tyto trasy nebo jejich části, je jedním ze způsobů, jak zlepšovat podmínky pro rozvoj cestovního ruchu.

Projekt cestovního ruchu

Ústavu územního rozvoje bylo v loňském roce Ministerstvem pro místní rozvoj zadáno vypracování vzorového Projektu cestovního ruchu na vybraný úsek trasy „Cesta dědictví UNESCO“, mezi Telč, Třebíč a Brnem. Cílem tohoto projektu bylo ukázat obcím možnosti jejich postupu při tvorbě vybavení zvolené trasy cestovního ruchu. Projekt zatím nebyl s dotčenými obcemi v území podél trasy projednáván a proto je návrhová část projektu řešena pouze jako metodický pokyn.

Obecně

Pro účely cestovního ruchu lze památky zapsané v Seznamu UNESCO propojit trasou spojující několik regionů. Vzhledem k tomu, že rozvoj území podél trasy by měl probíhat koordinovaně, je účelné řešit návaznost jednotlivých akcí jedním komplexním projektem. Projekt využití trasy pro cestovní ruch (projekt cestovního ruchu) tak tvoří základ pro využívání nejen kulturně historického potenciálu celého území podél trasy (tj. lokalit UNESCO a dalších), ale i přírodního potenciálu a stávajících zařízení pro rekreační aktivity. Součástí projektu je i návrh komplexního vybavení území podél trasy zařízeními pro cestovní ruch. Při realizaci projektu je nutná důsledná meziregionální koordinace aktivit v oblasti cestovního ruchu.

Existence komplexního projektu pro celou trasu umožní koordinovaný postup

měst při rozvoji infrastruktury cestovního ruchu, přispěje k omezení mnohdy zbytečných investic a při dobré propagaci výsledného produktu a kvalifikovaným zajištění doprovodných služeb přinese zvýšení návštěvnosti mnohých neprávem opomíjených lokalit.

Obsah vzorového projektu

V úvodu projektu je popsána celá trasa spojující všechny lokality UNESCO, tedy výčet památek a přírodních atraktivit, zajišťovaných z hlediska cestovního ruchu, možností ubytování, občerstvení, služeb a rekreace s podrobnějším zpracováním vybraného úseku trasy. Další části projektu - analytická a návrhová – jsou již zaměřeny pouze na vybranou část trasy spojující Telč, Třebíč a Brno.

Analytická část

Výchozími podklady pro řešení projektu byly územně plánovací dokumentace na úrovni krajů, obcí a strategické krajské i lokální rozvojové dokumenty. Kraj Vysočina disponuje Územním plánem velkého územního celku Kraje Vysočina. Kraj Jihomoravský takovou dokumentaci dosud nemá, ale pořídil Strategii rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje. Z obou dokumentů vyplývá, že v krajích je značný kulturně historický i přírodní potenciál, pro nabídku jeho využití v cestovním ruchu však bude potřeba zkvalitnit úroveň vybavenosti. Většina obcí má pro své území schválené územní plány, které potřeby cestovního ruchu zatím dostatečně nereflektují.

Dále byl hodnocen potenciál kulturně historický, přírodní a rekreační. Rozbor ukázal, že kulturně historický potenciál celého území v řešeném úseku trasy je velmi rozsáhlý. Kromě tří památek UNESCO je zde 21 historicky významných územních celků – 19 památkových zón a 2 památkové rezervace, 7 národních kulturních památek a dalších 23 památek, zajímavých z hlediska cestovního

ho ruchu. Z tohoto hodnocení vyplynulo, že historický i přírodní potenciál je pro využití cestovním ruchem vhodný a dostatečný, ale je třeba připravit kvalitní nabídku možností a rozšířit a zkvalitnit nabízené služby. Rovněž stávajících zařízení pro letní a zimní rekreaci i pro celoročně provozované sporty v území byl shledán dostatek, problémem zůstává kvalita a úroveň poskytovaných služeb. Údaje o občanském vybavení využitelném v cestovním ruchu obsahují přehled zařízení pro ubytování, stravování a kulturu.

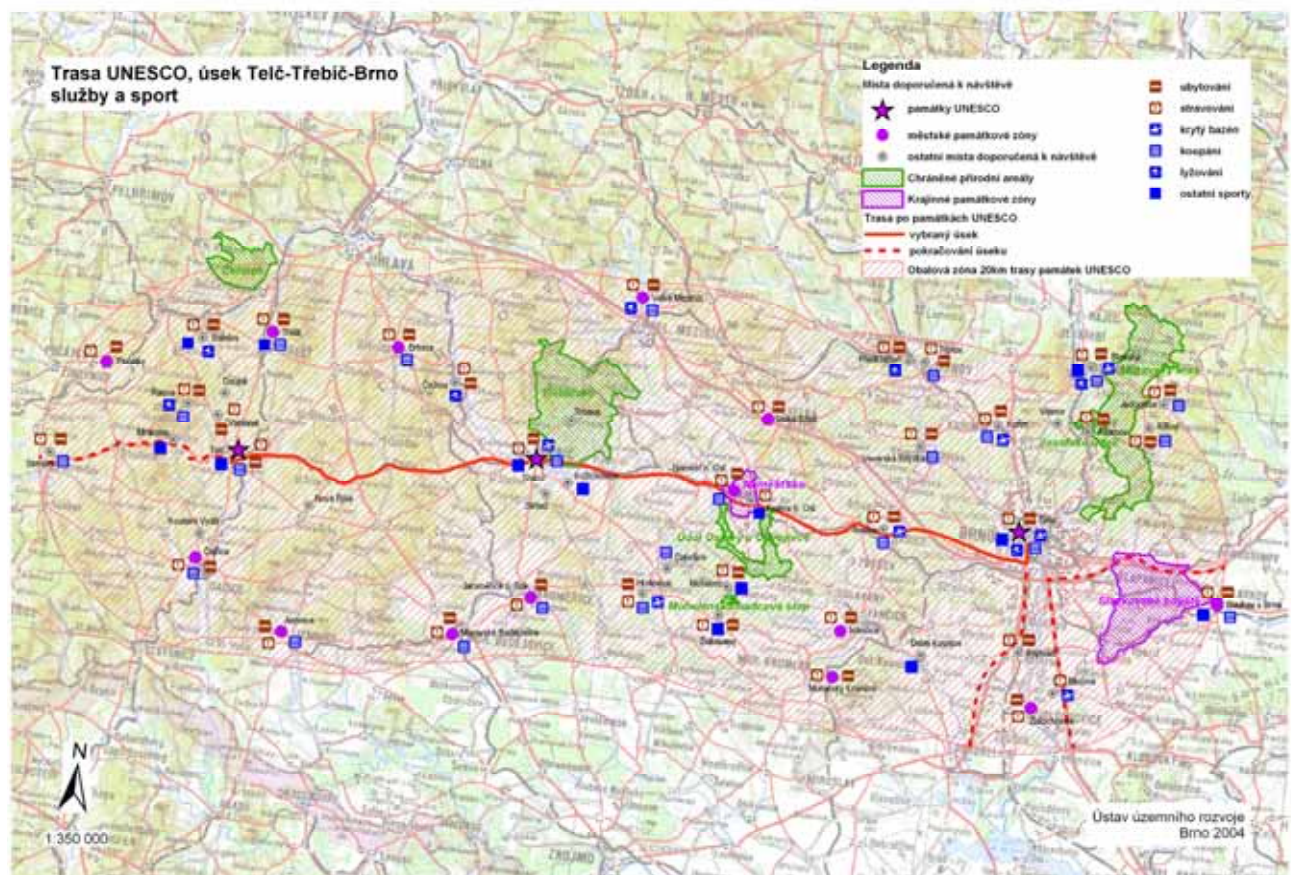
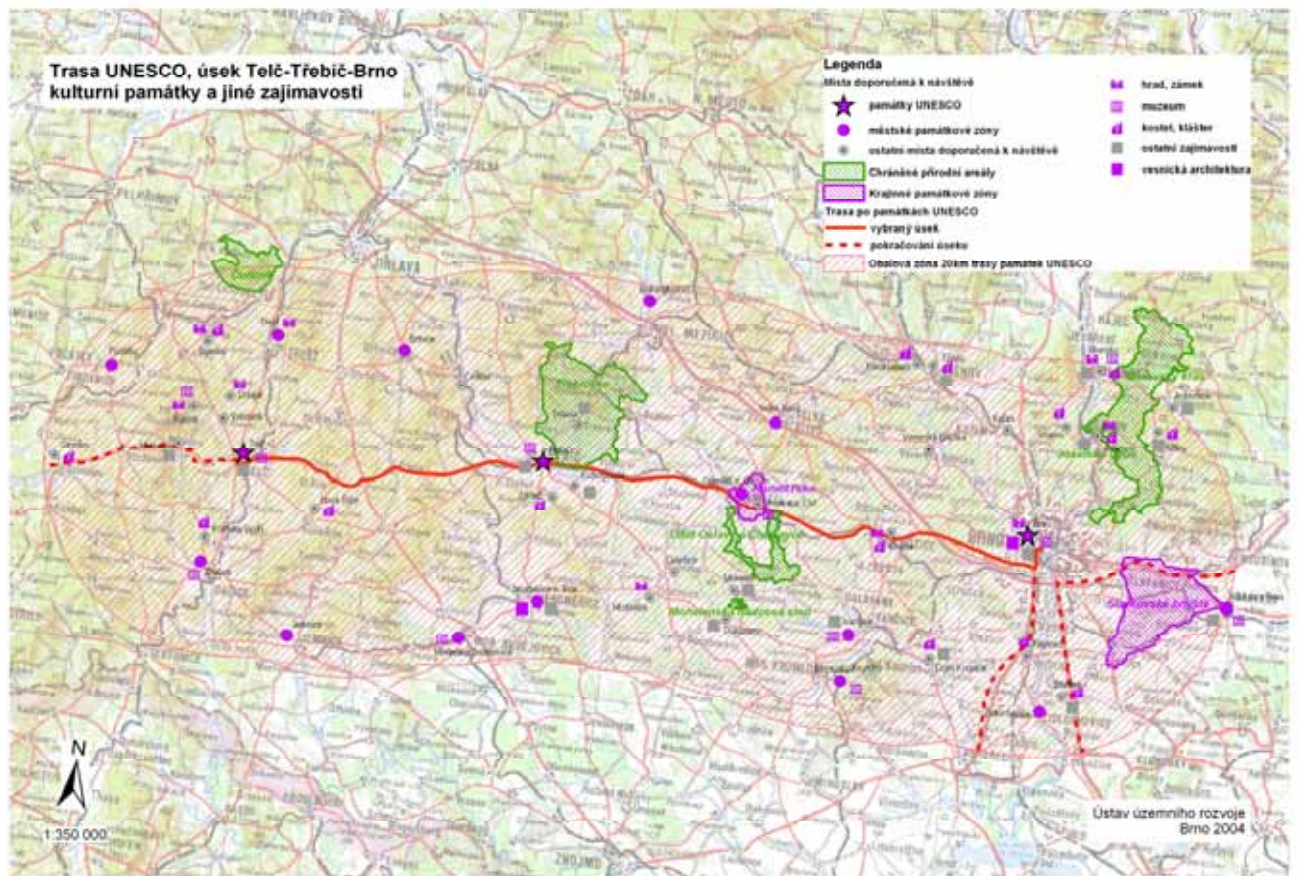
Závěrem byly vymezeny oblasti, popř. okruhy problémů, kterými by se měl návrh projektu zabývat.

Návrhová část

Tato část určuje zásady komplexního využití potenciálu území pro cestovní ruch. Důraz je kladen zejména na zajištění snadné orientace v celém území i ve vlastní lokalitě, na způsob podávání informací, na propagaci, bezpečnost návštěvníků, na dopravní dostupnost cílových míst a na kvalitu a úroveň poskytovaných služeb. Dále uvádí také metodický návrh zpracování marketingové strategie, který obsahuje rozbor ekonomických podmínek, SWOT analýzu a postup zpracování vlastní marketingové strategie.

Jednou ze základních zásad pro realizaci rozvoje cestovního ruchu je i zachování a zlepšování celkového prostředí dotčených obcí. Vzhled památkových lokalit a denní život obyvatel nelze cestovním ruchem narušovat. Při tvorbě návrhu je proto významná komunikace s veřejností, neboť k tomu, aby realizace projektu byla úspěšná, by se obyvatelé příslušných obcí měli s jeho záměry ztotožnit, případně se na jejich realizaci aktivně podílet.

Při zřizování chybějícího zařízení občanského vybavení, zejména hotelů, by měla být dána přednost získávání potřebné kapacity citlivě a kvalifikovaně prováděnými úpravami často chátrajících nevyužívaných objektů před novostavbami.

Příkladem vhodného využití donedávna chátrajícího historického objektu je zámek v Třeštně upravený pro účely ubytování vyšší kategorie

Závěry

Výsledkem návrhu projektu je vytvoření komplexní nabídky aktivit pro všechny typy návštěvníků, nejen pro vyhraněné zájemce o kulturní dědictví. Nabídka projektu zahrnuje (kromě prohlídky památek UNESCO a dalších památkových lokalit, které nabízejí obce na trase) i možnosti různých letních a zimních sportů, turistiky, poznávání přírody, ubytování, stravování a nákupů.

Návrh projektu je doplněn fotodokumentací a mapami celé trasy UNESCO s vyznačením památek atraktivních pro cestovní ruch na území ČR a podrobnějšími mapami vybraného úseku trasy s vyznačením kulturních památek, chráněných přírodních oblastí, obcí s významným sportovním a rekreačním vybavením a nabídkou ubytování.

*Ing. arch. Marie Tomášková
ÚÚR, Brno*